

DIDAKTISK GREB: GRUPPESAMTALE

**En undersøgende og kritisk gruppesamtale som lærings- og
refleksionsredskab**

Eva Dam Christensen, læreruddanner og ph.d.-studerende på
læreruddannelsen i Esbjerg

En undersøgende og kritisk gruppesamtale som lærings- og refleksionsredskab

Hvordan foregår en gruppesamtale, når eleverne i grupper læser digitale og multimodale tekster i udskolingen? Hvordan taler eleverne sammen? Disse spørgsmål har optaget mig i arbejdet med mit ph.d.-studie, som jeg vil udfolde i det følgende. Mundtlighed er en faglighed på linje med skriftlighed. Det er en faglighed, som bruges i alle fag, i hele uddannelsessystemet og i et demokratisk samfund. Mundtligheden er en usynlig faglighed, den kan ikke ses som skriftligheden, og vi bruger det mundtlige sprog til at tale om andre fagligheder, fx i arbejdet med skønlitteraturen. I det skønlitterære arbejde kan fokus på mundtligheden forsvinde. Mads T. Haugsted beskriver problemstillingen som dilemmaet mellem undervisning *med* mundtlighed eller undervisning *i* mundtlighed (Haugsted, 2004). Der må undervises specifikt *i* den mundtlige samtale (Maine & Hoffmann, 2015), for de færreste elever er vidende og bevidste om mundtlighedens faglighed.

At samtale undersøgende handler om at kunne stille undrende spørgsmål, at være åbne over for andres udsagn og holdninger, drøfte og i fællesskab reflektere over hinandens udsagn (Littleton & Mercer, 2013). Det handler også om, at disse undersøgende samtaler gerne skal føre til, at eleverne kan tage stilling til hinandens udsagn, at de kan se sagen fra flere sider og forholde sig til mulige konsekvenser (Maine, 2015). Eleverne kan med fordel bruge den undersøgende og kritiske samtale, når de læser digitale og multimodale tekster. Den digitale tekst er en aktør i gruppesamtalen, den videregiver informationer på forskellige måder og bliver læst af eleverne på forskellige måder (Wegerif, 2013).

Jeg har i mit ph.d.-studie samarbejdet med Birgitte Muff Aae og Kurt Kirkegaard Mikkelsen fra Bohrskolen i Esbjerg og undersøgt elevers samtalekompetencer i gruppearbejdet. Gennem samarbejdet udviklede jeg et undervisningsforløb, som lærerne afprøvede og rettede til undervejs. Eleverne blev introduceret til fagbegreber som informationssøgende, undersøgende og kritisk søgende samtaleformer, og de blev undervist i, afprøvede og eksperimenterede med begreberne. Nogle elementer i samtalen blev synlige for eleverne (og også for lærere og forsker). Det var elementer som afbrydelser, manglende lytning, korte svar, men også inddragelse af hypoteser, sammenligninger og elevernes udefrakommende almene viden viste sig at have betydning for elevernes mulighed for fælles refleksion.

I mit ph.d.-studie undersøgte eleverne værdibårne hjemmesider. Værdibårne hjemmesider er, i studiet, tekster med et bestemt formål, fx organisationer, der forsøger at overbevise deres læsere om bestemte holdninger og værdier. Det kræver kritisk sproglige kompetencer at kunne vurdere sådanne tekster sagligt (Foldvik & Blikstad-Balas, 2017), og det betyder, at der må undervises i disse kompetencer

Et didaktisk greb

Et afprøvet didaktisk greb i undervisningsforløbet er elevernes analyse af deres egen samtale. I studiets didaktiske design optog eleverne deres samtale om læsningen af en DR-side, hvor bevægelsen MeTwo (læs ikke MeToo) blev diskuteret. Undervisningsfeltet var den undersøgende og kritiske samtale, og for at kunne undervise i denne samtale krævede det noget at tale om. Dette 'noget' var elevernes undersøgende og kritiske læsning og samtale om en værdibåren hjemmeside. Eleverne havde opgaven at inddrage forskellige former for spørgsmål og svar, påstande og begrundelser, hypoteser m.fl. i samtalen. Efterfølgende fik de til opgave at transskribere deres samtale i mindre bidder, som de så i fællesskab skulle analysere for brug af informationssøgning, undersøgende og kritisk søgning. Det er en type samtaleopgave, som kræver elevernes viden om og færdigheder i at samtale og samtænke.

I elevens samtalemøde med de andre i gruppen og med den digitale hjemmeside kan der skabes et dialogisk rum (Wegerif, 2013) med plads til at tænke sammen (Littleton & Mercer, 2013). Det kan være et rum, hvor opfattelser, holdninger og viden brydes, og det kan give en dynamik, hvor eleverne engageres i et fagstof. Et sådant dialogisk rum opstod for nogle grupper, hvor eleverne turde stille spørgsmål til hinan-

den og turde være uenige. I sådanne rum viste sig længere kæder af refleksioner, hvor eleverne engagerede sig i hinandens udsagn. I andre af studiets grupper viste sig mønstre, hvor eleverne byggede ovenpå hinandens argumenter (eller påstande), det kan have et fagligt potentiale, men kan også mangle elevernes nysgerrige, undrende og kritiske spørgsmål til hinanden. Elevernes engagement i hinandens udsagn er afgørende for, om en samtale kan føre til samtænkning.

Samtænkning kræver samtale, og det kan læres i skolen ved, at man bliver opmærksom på, får viden om og øver sig i at tale undersøgende og kritisk med hinanden i undervisningen.

Litteratur

- Foldvik, M. C., & Blikstad-Balas, M. (2017). *Kritisk literacy I norskfaget – hvad legger elever vekt på når de vurderer tekster fra internett?* Norsklæraren.
- Haugsted, M. T. (2004). *Taletid: mundtlighed, kommunikation og undervisning*. Alinea.
- Littleton, K., & Mercer, N. (2013). *Interthinking. Putting talk to work*. Routledge.
- Maine, F. (2015). *Dialogic readers. Children talking and Thinking about visual texts*. Routledge.
- Maine, F., & Hoffmann, R. (2015). *Talking for meaning: The dialogic engagement of teachers and children in a small group reading context*. Faculty of Education, University of Cambridge, UK.
- Mercer, N., Hennessy, S., & Warwick, P. (2017). *Dialogue, thinking together and digital technology in the classroom: Some educational implications of a continuing line of inquiry*. *International Journal of Educational Research*, 97.
- Penne, S., & Hertzberg, F. (2019). *Mundtlige tekster i klasserummet*. Dansklærerforeningens Forlag.
- Wegerif, R., Mercer, N., & Major L. (2019). *The Routledge International Handbook of Research on Dialogic Education*. Routledge.
- Wegerif, R. (2013). *Dialogic: education for the internet age*. Routledge.
- Wegerif, R. (2017). *A dialogic theory of teaching thinking*. ResearchGate.